



MTÜ Eesti Dokumentalistide Gild, reg. nr: 80343694, Vilmsi 53G, 10147 Tallinn, tel. 6009972, www.dokfilm.ee

ETTEPANEK

Eesti Dokumentalistide Gild toetab MTÜ Wikimedia Eesti soovi täiendada autoriõiguse seaduse eelnõud panoraamivabadusega. Käesolevaga esitab Eesti Dokumentalistide Gild ettepaneku panoraamivabaduse sisseviimiseks Eesti autoriõiguse seadusesse.

1. Panoraamivabadusest

Kehtiv autoriõiguse seaduse § 20¹ sätestab, et autori nõusolekuta ja autoritasu maksmiseta on lubatud üldsusele külastamiseks avatud kohtades alaliselt asuva arhitektuuriteose, kujutava kunsti teose, tarbekunstiteose ja fotograafiateose reprodutseerimine ükskõik millisel viisil peale mehaanilise kontaktkopeerimise ja selle teose kujutise üldsusele suunamine, välja arvatud juhul, kui selline teos moodustab kujutise põhimotiivi ja seda kavatsetakse kasutada otsesel ärilisel eesmärgil. Kui käesolevas lõikes sätestatud teosel on nimetatud autori nimi, tuleb see lisada kujutise üldsusele suunamisel.

Tulenevalt AutÕS §-st 10 lg 7 loetakse üldsusele avatuks kohaks territoorium, ehitis või ruum, mis on antud üldiseks kasutamiseks või kuhu sellise koha omanik või valdaja võimaldab sissepääsu individuaalselt (tänav, park, spordirajatis, väljak, lauluväljak, turg, teater, puhkeala, näitusesaal, kino, klubi, diskoteek, kauplus, jaekaubandusettevõtte, teenindusettevõtte, ühissõiduk, majutusettevõtte jms).

Seega näeb kehtiv autoriõiguse seadus ette võimaluse avalikus kohas asuvaid teoseid fotograferida, filmida või muul viisil kopeerida isiklikuks otstarbeks, kuid keelatud on ärilisel eesmärgil nende teoste kasutamine. Samuti tuleb fotol või videol ära näidata teose autor, kui see on algsel teosel märgitud.

Autoriõiguse seaduse eelnõu § 48 sätestab, et lubatud on üldsusele avatud kohas alaliselt asuva arhitektuuriteose, s.h. sise- ja maastikuarhitektuuriteose, kujutava kunsti teose, tarbekunstiteose ning fotograafiateose kopeerimine ükskõik millisel viisil peale mehaanilise kontaktkopeerimise ja selle teose kujutise üldsusele suunamine ning edastamine, välja arvatud juhul, kui selline teos moodustab kujutise põhimotiivi ja seda kavatsetakse kasutada ärilisel eesmärgil. Kui käesoleva paragrahvi kohaselt kasutatud teosel on märgitud autori nimi, tuleb sellele teose kasutamisel viidata.

Eelnõu § 48 erineb kehtiva seaduse §-st 20¹ vaid selle poolest, et arhitektuuriteost on täiendatud ka sise- ja maastikuarhitektuuriteosega. Eeldused on aga samad: üldsusele avatud koht, isiklik kasutus ja autorinime äramärkimine.

Seega on nii kehtiva autoriõiguse seaduse kui ka eelnõu kohaselt keelatud üldsusele avatud kohas tehtud pilti, videot, maali vms kasutada ärilisel eesmärgil. Kõige lihtsamalt öeldes on äriliseks eesmärgiks igasugune



MTÜ Eesti Dokumentalistide Gild, reg. nr: 80343694, Vilmsi 53G, 10147 Tallinn, tel. 6009972, www.dokfilm.ee

kasutus, mille eest saadakse tasu või hoitakse kulusid kokku: näiteks teose kasutamine reklaamis, teose pakkumine müügiks või muu tegevus mille eest saadakse teose kasutamise või levitamise eest tasu.

Dokumentaalfilmi tegijate jaoks on tavapärane, et filmitakse avalikus ruumis ning kaadrisse jäävad ka avalikus ruumis olevad teosed. Näiteks filmitakse intervjuud isikuga, kes seisab Georg Otsa väljakul Tauno Kangro skulptuuri „Korstnapühkija“ kõrval või filmis on kaadrid, kus on näha majad. Sellist filmi saaks kasutada vaid isiklikuks otstarbeks. Kui soovida seda filmi saata festivalile, lasta film kinolevisse või laadida üles YouTube'i, siis tuleks küsida nõusolek kõikidelt autoritelt, kelle teoseid filmis näidatakse (hooned, skulptuurid, graffitid jne). Taoline nõue on aga paljudele dokumentalistidele teadmata ja tundub mõistetamatu. Praktikas suurem osa autoreid sellist nõuet ei järgi.

Kehtivas autoriõiguse seaduse §-s 20¹ sätestatud piirang on teadmata väga suurele osale ühiskonnast ning isikud ei tea, et nad on oma tegevusega autoriõigusi rikkunud. Pea kõik sotsiaalvõrgustike platvormid saavad endale õiguse kasutada sotsiaalvõrgustike kasutajate fotosid ja videoid ka ärilisel eesmärgil. Facebook, Twitter, Instagram ja paljud teised jätavad endale õiguse kasutada sotsiaalvõrgustiku platvormi kasutajate fotosid ja videoid reklaamides või muul tulutooval ärilisel eesmärgil. Sotsiaalvõrgustiku platvormi kasutaja aga ise ei teagi, et nõustudes sotsiaalvõrgustiku platvormi tingimustega kinnitades, et temale kuuluvad kõik õigused fotole või videole, annab ta platvormile õiguse kasutada oma fotosid ja videoid ka ärilisel eesmärgil. Samas võib kasutaja sellise tegevusega rikkuda autoriõigusi, sest tal puudub autori luba, kelle teost on tema fotol või videos näidatud.

Seega on hetkel pea pool Eesti rahvast autoriõiguste rikkumises. Seadus, mis ei peegelda ühiskonna tegelikku käitumist ja arusaamu, ei ole mõistlik ja vajalik. Seadus peab järgima ühiskonna tavasid, mitte vastupidi. Suurem osa Eesti rahvast, loovisikutest aga ka poliitikutest ei teagi, et selline tegevus nagu nt tänaval asuvate hoonete pildistamine ja pildi üleslaadimine Facebooki on autori nõusolekuta keelatud. Praktikas leiab aset siiski arusaam, et kõike, mis asub avalikus ruumis võib pildistada, filmida, maalida või muul viisil jäädvustada ning seda jäädvustust võib ka vabalt kasutada, sh ka ärilisel eesmärgil. Tundub jabur olukord, kus nt Viru väljaku maalinud kunstnik ei võigi oma maali müüa, kui ta ei ole märkinud ära kõiki autoreid, kelle teoseid tema maal jäädvustab ja neilt kõigilt maali müümiseks või levitamiseks luba saanud.

Eesti Dokumentalistide Gild leiab, et panoraamivabaduse piiramine ei ole mõistlik ja takistab vaba loomingut, mistõttu tuleks kehtivat autoriõiguse seadust täiendada viisil, et ka avalikus ruumis asuvaid teoseid võib vabalt jäädvustada ning jäädvustusi kasutada ka ärilisel eesmärgil.

2. Ettepanek

Hetkel puudub Euroopa Liidu liikmesriikides ühtne arusaam panoraamivabadusest. Prantsusmaal ja Belgias panoraamivabadus ei kehti, mistõttu ei tohi näiteks pildistada Eiffeli torni öösel, sest Eiffeli torni valguslahendus on autoriõigustega kaitstud, Brüsselis on keelatud Euroopa Parlamendi hoone pildistamine



MTÜ Eesti Dokumentalistide Gild, reg. nr: 80343694, Vilmsi 53G, 10147 Tallinn, tel. 6009972, www.dokfilm.ee

jne jne. Samas Ühendkuningriikides kehtib täielik panoraamivabadus. Teistes Euroopa Liidu liikmesriikides on teatud siseriiklikud erisused panoraamivabaduse osas.

Eesti Dokumentalistide Gild leiab, et kehtivas autoriõiguse seaduses ja eelnõus sätestatud „üldsusele avatud kohas asuva teose kujutise vaba kasutamine“ ei peegelda tegelikku olukorda ja on liialt piirav, mistõttu teeb Eesti Dokumentalistide Gild ettepaneku eelnõu § 48 sõnastust muuta.

Teeme ettepaneku muuta eelnõu §-i 48 järgmiselt: „Lubatud on üldsusele avatud kohas alaliselt asuva arhitektuuriteose, sealhulgas sise- ja maastikuarhitektuuriteose, kujutava kunsti teose, tarbekunsteose ning fotograafiateose kopeerimine ükskõik millisel viisil peale mehaanilise kontaktkopeerimise ja selle teose kujutise üldsusele suunamine ning edastamine, välja arvatud juhul, kui selline teos moodustab kujutise põhimotiivi ja seda kavatsetakse kasutada ärilisel eesmärgil. Eelkirjeldatud viisil on teost põhimotiivina sisaldavat kujutist lubatud kasutada ärilisel eesmärgil vaid juhul, kui teos asub alaliselt üldsusele avatud tãnavaruumis. Keelatud on kujutise põhimotiivi kasutamine toote tähistamisel. Kui käesoleva paragrahvi kohaselt kasutatud teosel on märgitud autori nimi, tuleb sellele teose kasutamisel viidata.“

Eelnõu seletuskirjas tuleks § 48 all lahti selgitada termin „tãnavaruum“. Tãnavaruum on inimestele vabas õhus üldiseks kasutamiseks antud ruum (tãnav, väljak, park jms).

Nãhtavasti ei meeldiks ühelegi autorile, kui tema teost kasutatakse tema nõusolekuta ja tasu maksmata mõne toote tähistamiseks; näiteks limonaadi pudeli tähistamiseks või muul viisil tootel, mis on suunatud tarbijatele müügiks. Seega võiks seletuskirjas § 48 juures selgitada ka terminit „ãriline eesmärk“ ning näha selle sãtte juures ette erisus, mille kohaselt ei ole lubatud autori nõusolekuta ja/või autorile tasu maksmata teost põhimotiivina sisaldava kujutise kasutamine toote tähistamiseks.

Lugupidamisega,

MTÜ Eesti Dokumentalistide Gildi juhatus

Raimo Jõerand
Marianna Kaat
Riho Västriku

Tallinn, 07. Detsembril 2015.a.

